

مطالعه عوامل مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری و ادراک شده و روش‌های کنترل آن در سازمان‌های ورزشی ایران

دکتر محمود گودرزی^۱، محمد حسین قربانی^۲، دکتر حسین پورسلطانی^۳،
حمیدرضا صفری^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۲/۶ تاریخ پذیرش مقاله: ۸۹/۸/۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، مطالعه عوامل مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری و ادراک شده و روش‌های کنترل آن در سازمان‌های ورزشی ایران است. این پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایشی است که به شکل میدانی به اجرا در آمده است و در دسته‌بندی تحقیق، بر حسب هدف در دسته تحقیقات کاربردی جای می‌گیرد. جامعه آماری تحقیق را تمامی کارکنان سازمان مرکزی سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه (۹۷۵ نفر) تشکیل داده است و نمونه برابر با ۵۲۱ نفر در نظر گرفته شد. ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود. برای تجزیه و تحلیل آماری یافته‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد از بین عوامل پنج‌گانه مختلف، به ترتیب وضعیت اقتصادی کارکنان، ویژگی‌های فرهنگی جامعه، ویژگی‌های سازمانی، کمیت و کیفیت قوانین در وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران نقش دارند. همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد از بین عوامل ده‌گانه مؤثر بر کنترل فساد اداری، تمامی آنها در کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی نقش دارند و نقش آنها، به ترتیب از بیشترین به کمترین عبارت است از: افزایش حقوق کارکنان سازمان، جلوگیری از فساد استخدامی، برقراری نظام‌های کنترل مالی کارآمد، تدوین قوانین و مقررات کارآمد، آشنایی ارباب رجوع با قوانین و مقررات، سیاست‌زدایی از نظام اداری، ایجاد نهادی مستقل برای مبارزه با فساد اداری در سازمان، آموزش کارکنان درباره فساد اداری، خصوصی‌سازی (کاهش تصدی‌گری در سازمان)، تشدید و افزایش مجازات‌ها. یافته‌های تحقیق حاضر می‌تواند مدیران و سیاست‌گذاران سازمان‌های ورزشی کشور را در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای کنترل و جلوگیری از وقوع و رشد فساد اداری و ایجاد سازمانی مملو از سلامت اداری در جهت اعتلای ورزش کشور یاری رساند.

کلیدواژه‌های فارسی: فساد اداری، فساد ادراک شده، سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی، ورزشکاران نخبه.

Email: m_goodarz@yahoo.com

۱. دانشیار دانشگاه تهران

Email: ghorbani_2@yahoo.com (۲. نویسنده مسئول) و ۴. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه تهران

Email: hamidsafari_shiraz@yahoo.com

Email: hpszarandi@gmail.com

۳. استادیار پژوهشکده تربیت بدنی

مقدمه

فساد^۱ پدیده‌ای است که مرزهای زمان و مکان را درنوردیده است و با این ویژگی، به زمان یا جامعه‌ای خاص محدود نمی‌شود. در واقع، می‌توان گفت فساد پدیده‌ای همزاد حکومت‌هاست است؛ یعنی از زمانی که فعالیت‌های بشر شکل سازمان یافته و منسجمی به خود گرفت، فساد نیز همچون جزئی لاینفک در متن سازمان ظهور کرده است؛ بنابراین می‌توان فساد را فرزند ناخواسته سازمان تلقی کرد که در نتیجه تعاملات گوناگون در درون سازمان و نیز تعامل میان سازمان و محیط به وجود آمده است (۱).

مهم‌ترین تقسیم‌بندی فساد، تقسیم آن به سه نوع فساد مالی، سیاسی و اداری است. به‌طور کلی، هر سه نوع فساد ممکن است در سازمان‌ها رخ دهد. درک و ذهنیت افراد را از وجود فساد (اداری، سیاسی و مالی) در سازمان‌ها یا سایر مجموعه‌های اجتماعی فساد ادراک شده می‌گویند. اینکه درک و تفسیر کارکنان یا افراد مجموعه از وجود فساد در آن تا چه اندازه با واقعیت منطبق است، همواره مورد بحث و پژوهش صاحب‌نظران حوزه مدیریت و روان‌شناسی بوده است (۲). پاول^۲ (۱۹۹۲) معتقد است بین شاخص‌های ذهنی و شاخص‌های عینی رابطه مثبتی وجود دارد (۳). رفیع پور (۱۳۸۶) نیز با اندازه‌گیری ذهنی فساد در ایران، این میزان را مقدار فساد موجود تفسیر نموده است (۲).

متأسفانه نظام اداری در ایران به دلایل مسائل درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، چه قبل و چه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نه تنها به فرآیند توسعه کشور کمک نکرده؛ بلکه به تثبیت عقب‌ماندگی کشور نیز یاری رسانده است. با وجود برنامه‌های انقلاب اداری، اصلاح اداری، پاک‌سازی ادارات و بسط مدیریت اداری، نظام اداری کشور همچنان دچار مشکلات ساختاری و موقعیتی است و تا زمانی که کشور ما نتواند به نظام اداری کارا و سالمی دست یابد، نمی‌تواند اهداف متعالی خود را در چارچوب ارزش‌های اسلامی، آبادانی و استقلال کشور پیاده نماید و بدین منظور، شناخت علمی و بی‌طرفانه عوامل مؤثر بر سلامت نظام اداری ایران برای سامان‌دهی نظام اداری ایران گامی ضروری است (۴).

فساد، بخشی از مسائلی است که همه سازمان‌ها از جمله سازمان‌های ورزشی در دوره عمر خود ناگزیر آن را تجربه می‌کنند. فساد در ورزش موضوع تازه‌ای نیست. اولین موارد ثبت شده فساد در ورزش به اولین دوره‌های المپیک^۳ می‌رسد. همچنین در این

-
1. Corruption
 2. Powell, T. C
 3. Olympic

دوران، مواردی از فساد در مدیریت ورزش^۱ و در میان برگزارکنندگان مسابقات ورزشی به ثبت رسیده است (۵).

فساد تا حد زیادی از نظام‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تأثیر می‌پذیرد. مثلاً بالا بودن نرخ بیکاری، میزان سلطه روابط غیررسمی و سنتی بر ارتباط میان افراد، میزان بلوغ نظام سیاسی و ... بر حجم فساد اداری جوامع تأثیر مستقیم می‌گذارد. از طرفی، فساد به‌طور مستقیم بر کارایی نظام اداری، مشروعیت نظام سیاسی و مطلوبیت نظام فرهنگی و اجتماعی اثرات ناهنجاری می‌گذارد که این تعامل، باعث ایجاد دوری باطل و مارپیچی نزولی شود که در نهایت، جامعه را به افول خواهد کشاند؛ بنابراین در رویارویی پدیده‌هایی از جنس فساد اداری که ریشه در زمینه‌های گوناگونی دارند، باید با نگرشی نظام‌مند به تدوین راه‌حل‌های جامع اندیشید (۱).

مبارزه با فساد به شرط اجرای دو گام اساسی بسیار آسان خواهد بود: اولاً، بتوانیم تعریفی روشن و صریح از فساد ارائه دهیم و ثانیاً، عوامل مؤثر بر بروز این پدیده را در سازمان شناسایی کنیم. پس از طی این مراحل، می‌توانیم علاوه بر شناخت ساختاری از فساد در سازمان خود، موارد فساد و نحوه مبارزه با آن را دریابیم (۶).

با توجه به تنوع فعالیت‌هایی که در زمینه مدیریت ورزشی دیده می‌شود، موارد زیادی از فساد را نیز می‌توان مشاهده نمود. ماینیگ^۲ (۲۰۰۵) در تحقیقی انواع فسادهای انجام شده در ورزش (در سازمان، تیم‌ها، داوران و ...) را بررسی و بیان کرده است با مرور زمانی فسادهای انجام شده و به ثبت رسیده در ورزش، روندی رو به رشد در فساد سازمان‌های ورزشی، به‌ویژه در سال‌های اخیر، در میان مدیران و کارکنان سازمان‌ها و فدراسیون‌های ورزشی می‌توان مشاهده نمود (۷). وی روش‌های کنترل فساد در ورزش را به سه دسته «کاهش انحصار در ورزش»، «کاهش حاشیه امنیت و قدرت پنهان کاری» و «افزایش پاسخ‌گویی» تقسیم می‌کند. علاوه بر این، وی معتقد است با مرور زمانی فسادهای انجام شده می‌توان فساد در ورزش را در دو طبقه کلی تقسیم کرد: الف) تبانی و فساد در مورد نتیجه رقابت (فساد رقابتی)؛ ب) تصمیم‌ها و اعمال غیرقانونی به‌وسیله افراد و مسئولان ورزشی (فساد مدیریتی). ماینیگ با بیان دلایل این فسادها، نحوه برخورد مدیران ورزشی را با این گونه فسادها مطرح می‌کند. وی در این تحقیق مهم‌ترین روش‌های کنترل فساد را در سازمان‌های ورزشی مانند کمیته بین‌المللی المپیک و فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی^۳ وضع قوانینی با تعریف‌های روشن از رفتارهای خلاف قانون،

1. Sport management

2. Maennig

3. International Sport Federations (Ifs)

افزایش کنترل‌ها و ایجاد سازوکارهای مشوق مالی برای ورزشکاران و مسئولان ورزشی معرفی کرد (۵).

بدیهی است در صورتی که از گسترش فساد در جامعه اداری و سازمان‌های ورزشی جلوگیری نشود، مشکلاتی به وجود خواهد آمد که از آن جمله می‌توان به سلطه سرمایه‌داری در ورزش، نقض فلسفه ورزش یعنی رقابت سالم و جوانمردانه، لطمه به شهرت سازمان‌های ورزشی، رشته‌های ورزشی و دست‌اندرکاران ورزش، نقض شایسته‌سالاری و کاهش انگیزه کارکنان سازمان‌های ورزشی و ورزشکاران نوپا، از دست رفتن هواداران، تماشاگران و بینندگان تلویزیونی و در نتیجه، از دست رفتن حمایت حامیان مالی و مقامات شهری اشاره کرد (۳، ۵).

در زمینه فساد اداری، صاحب‌نظران سازمانی به رویکردهایی معتقدند که بیشتر به پیشگیری از وقوع چنین پدیده‌ای می‌پردازد تا اینکه از طریق مجازات کارکنان خاطی با چنین پدیده گسترده‌ای مبارزه کنند. نظام اداری ایران به‌عنوان یکی از نظام‌های جامعه، در تعامل با دیگر نظام‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عمل می‌کند و عدم تعادل این خرده‌نظام‌ها، نظام اداری را نیز متأثر می‌کند. عوامل و زمینه‌های گوناگونی به صورت بالقوه و بالفعل موجب پیدایش و گسترش فساد اداری می‌شود که مهم‌ترین آنها شامل عوامل فرهنگی اجتماعی، اقتصادی، سازمانی، قوانین و مقررات، و ویژگی‌های فردی کارکنان است و بر اساس این عوامل می‌توان راه‌هایی را شناسایی کرد که اثر بیشتری در کاهش یا حذف پدیده فساد اداری در سازمان‌ها دارند (۸).

در زمینه فساد اداری تحقیقی توسط دانیل ماسن و همکاران^۱ (۲۰۰۶) در کمیته بین‌المللی المپیک^۲ به‌عنوان یک سازمان ورزشی بزرگ انجام شده است. آنها معتقدند هنگامی که فساد مالی و اداری در میان اعضای این سازمان مشخص می‌شود و رسانه‌ها همگی توجه خود را بر این مطلب متمرکز می‌کنند، حامیان مالی نگران می‌شوند که مبدا بدنامی کمیته بین‌المللی المپیک دامن آنها را نیز بگیرد و این امر در کاهش حمایت آنها از جنبش المپیک بسیار مؤثر است و در نتیجه، زیان‌هایی برای کمیته بین‌المللی المپیک و جنبش المپیک در پی دارد. نتایج این تحقیق بیان می‌کند که اصلاح کمیته و کیفیت قوانین و مقررات کمیته بین‌المللی المپیک برای پیشگیری از وقوع فساد در بین اعضای این نهاد بین‌المللی باید اصلاح شود. ماینیگ تأکید می‌کند باید کمیته‌هایی مستقل، برای شناخت و از بین بردن عوامل فساد در کمیته بین‌المللی المپیک تشکیل شود. حال، این امر در فدراسیون فوتبال نیز به‌عنوان سازمانی ورزشی در

1. Mason, Daniel

2. International Olympic Committee (IOC)

کشورمان می‌تواند اتفاق بیفتد. چه بسا با بدنامی این سازمان در مورد فساد، سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، چه در خود سازمان و چه در بخش‌های تابع، بسیار کاهش می‌یابد که مطمئناً این امر در روند پیشرفت فوتبال و ورزش کشور خلل ایجاد می‌کند (۹).

بالدسون و همکاران^۱ (۲۰۰۷) نیز در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که بیشتر بازیکنان بسکتبال در دانشگاه‌های آمریکا به دلیل درآمدهای کم و وضعیت اقتصادی ضعیف در معرض فساد و تبانی قرار می‌گیرند (۱۰). نومراتو^۲ (۲۰۰۹) نیز در تحقیقی با عنوان «رسانه و فساد در ورزش: طرحی کلی از مفاهیم جامعه‌شناختی» به بررسی نقش رسانه در فرآیند انتشار، نگهداری و کاهش فساد در ورزش با تأکید بر فوتبال آمریکایی پرداخته است. این تحقیق با بررسی چندین نمونه از فسادهای صورت گرفته و منابع دانشگاهی موجود، روشن می‌کند که چگونه رسانه می‌تواند هم به‌عنوان دشمن و هم به‌عنوان تسهیل‌کننده فساد در ورزش عمل نماید (۱۱).

تحقیقاتی در حوزه‌های دیگر توسط خداداد حسینی و فرهادی نژاد (۱۳۸۰) و رفیع پور (۱۳۸۶) انجام شده است که عوامل اقتصادی، فرهنگی و روابط نامتعارف اجتماعی را مهم‌ترین عامل فسادزا در سازمان‌های ایرانی دانسته‌اند (۲، ۱۲).

نمونه‌هایی از فساد اداری را می‌توان کم و بیش در هر سازمانی مشاهده کرد. سازمان‌های ورزشی از جمله سازمان تربیت بدنی و فدراسیون‌های ورزشی به‌عنوان بزرگ‌ترین گروه از سازمان‌های ورزشی کشور نیز جزء سازمان‌هایی هستند که به دلیل نقش و مسئولیت مهمی که در توسعه ورزش و تأمین سلامت مردم دارند، ضرر و زیان فساد اداری می‌تواند تأثیر عمیق‌تری بر آنها داشته باشد. این چالش‌ها همواره پیش روی مدیران ورزشی هستند و به دلیل عدم کنترل سازمان بر علل پیدایش آنها، کنترل آنها نیز دشوار است. رویارویی با این مشکل، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است که مستلزم شناخت علمی از ماهیت، علل و پیامدهای آن است؛ بنابراین، این پژوهش بر آن است تا به بررسی عوامل مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری و ادراک شده و همچنین راه‌های کنترل آن در سازمان‌های ورزشی کشور بپردازد.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر، توصیفی و از نوع پیمایشی است که به‌صورت میدانی به اجرا درآمده است. جامعه آماری این تحقیق متشکل از تمامی کارکنان سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی

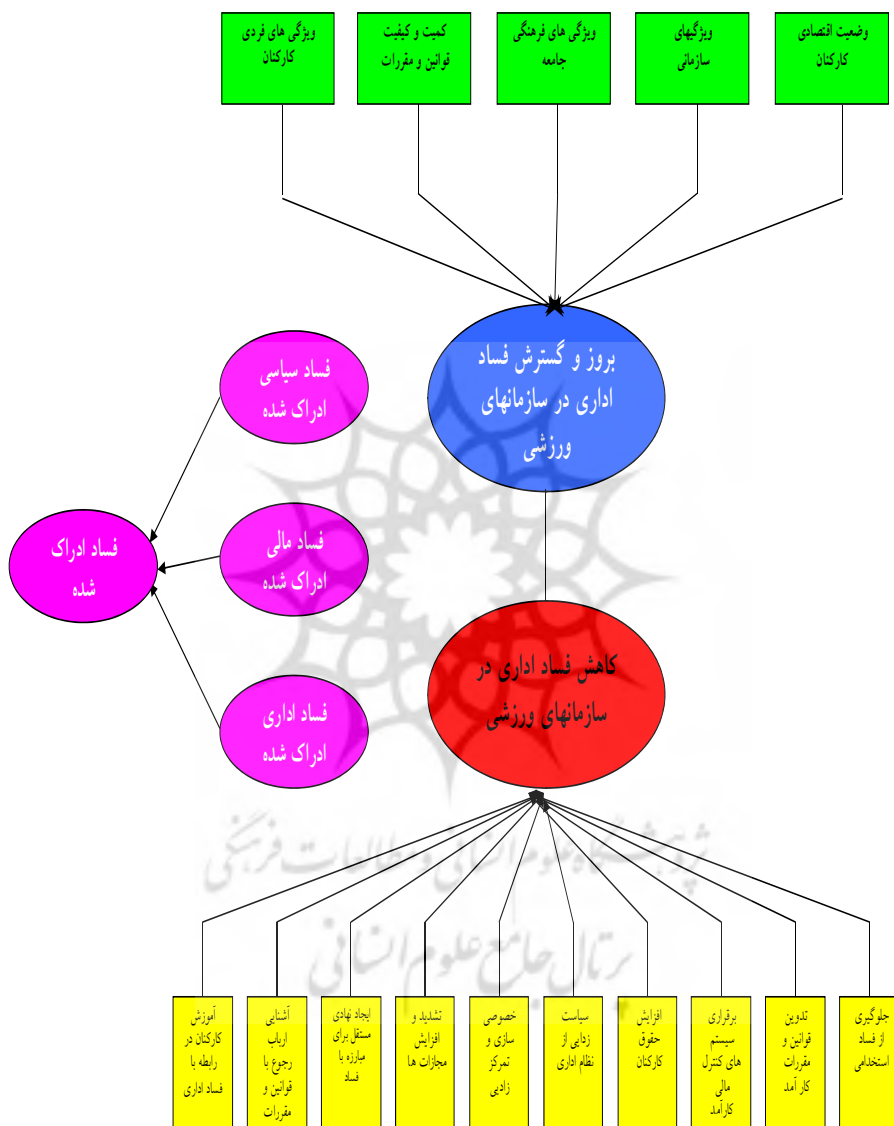
1. Baldson, E. & Fong, L., & Thayer, M

2. Numerato, Dino

ایران، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه کشور است. برای نمونه‌گیری از جدول مورگان استفاده شده است و نمونه آماری را ۱۹۵ نفر از کارکنان سازمان تربیت بدنی (مستقر در ستاد مرکزی) ۱۸۶ نفر از کارکنان فدراسیون‌های ورزشی و ۱۴۰ از ورزشکاران نخبه تیم‌های ملی تشکیل می‌دهد.

ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسشنامه‌ای است که با استفاده از تحقیقات قلبی-پور و نیک رفتار (۱۳۸۵)، فرخ سرشت (۱۳۸۳)، حسینی و فرهادی نژاد (۱۳۸۰) و تحقیقی خارجی روی کمیته بین‌المللی المپیک (ماینیگ، ۲۰۰۵) انجام شده و همچنین یکی از کامل‌ترین تحقیقات انجام شده در زمینه فساد در ورزش توسط ماسن و همکاران (۲۰۰۶) تهیه شده است. این پرسشنامه سه حوزه عوامل مؤثر بر وقوع فساد اداری (عوامل اقتصادی، فرهنگی، فردی، قوانین و مقررات و سازمانی)، روش‌های کنترل (آموزش کارکنان درباره فساد اداری، آشنایی ارباب رجوع با قوانین و مقررات، ایجاد نهادی مستقل برای مبارزه با فساد اداری در فدراسیون‌ها، تشدید و افزایش مجازات‌ها، خصوصی‌سازی و تمرکز زدایی در فدراسیون‌ها، سیاست‌زدایی از نظام اداری، افزایش حقوق کارکنان فدراسیون‌ها، برقراری نظام‌های کنترل مالی کارآمد، تدوین قوانین و مقررات کارآمد، جلوگیری از فساد استخدامی) و فساد ادراک شده شامل درک و ذهنیت افراد از وجود فساد (اداری، سیاسی و مالی) در سازمان‌های ورزشی ایران را بررسی می‌کند. پرسشنامه دارای مقیاس پنج طیفی لیکرت است. روایی پرسشنامه، پس از برخی اصلاحات و تعدیل، توسط ۱۰ نفر از استادان مدیریت ورزشی تأیید شد. تمامی این استادان از دانش لازم در زمینه موضوع این پژوهش و همچنین علم آمار و روش‌های تحقیق برخوردار بودند. برای بررسی پایایی پرسشنامه، مطالعه‌ای مقدماتی روی ۳۰ نفر از افراد جامعه انجام شد و ضریب پایایی پرسشنامه، با استفاده از روش آماري آلفای کرونباخ $\alpha=0/87$ به دست آمد که بیانگر سطح قابل قبولی از هماهنگی درونی ابزار پژوهش است.

مدل مفهومی تحقیق را می‌توان در شکل ۱ مشاهده کرد.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

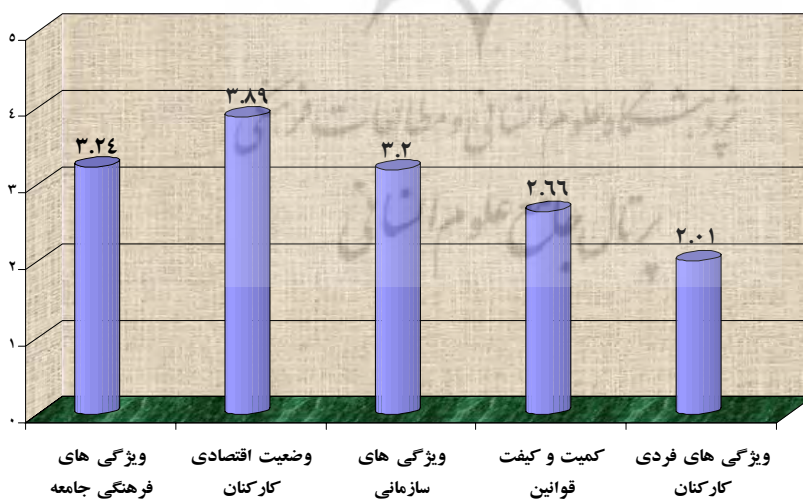
برای تجزیه و تحلیل آماری یافته‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در بخش نخست، برای تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها از آماره‌های میانگین، فراوانی، فراوانی نسبی، انحراف استاندارد و ... به صورت جدول‌های توزیع فراوانی و نمودارها استفاده شد. در بخش دوم، برای تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها و به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق، با توجه به توان آزمون‌های مختلف آماری و پیش‌شرط‌های مورد نیاز برای انجام هر یک از آنها، از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف (برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها)، دوجمله‌ای (برای تعیین نقش هر یک از عوامل) و کروسکال والیس (برای مقایسه هر یک از عوامل در سه نمونه مورد بررسی) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

ابتدا، نتایج توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق گزارش می‌شود و سپس، نتایج آزمون فرضیه‌های آماری بیان می‌شود:

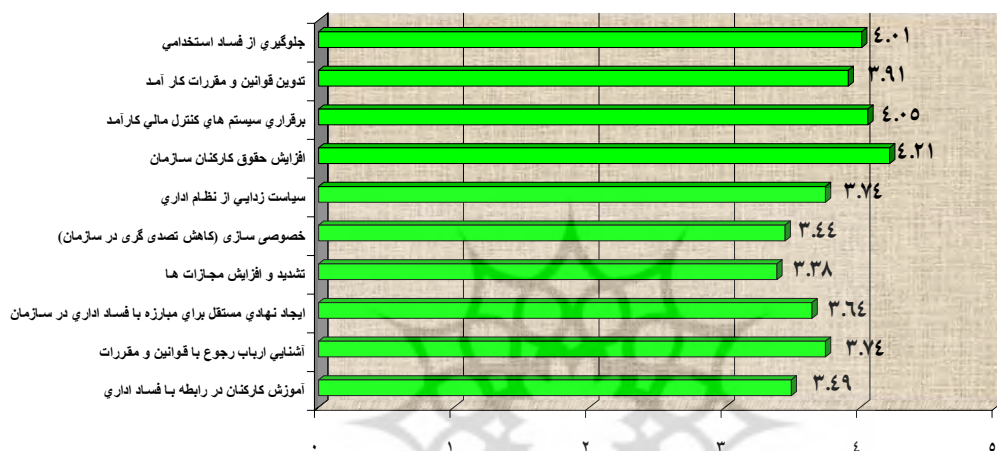
الف- یافته‌های توصیفی پژوهش

در نمودار ۱ میزان تأثیر هر یک از عوامل پنج‌گانه مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور نمایش داده شده است. همان‌گونه که در این نمودار مشاهده می‌شود، وضعیت اقتصادی کارکنان بیشترین تأثیر و ویژگی‌های فردی کارکنان کمترین تأثیر را در وقوع و رشد فساد اداری دارند.

نمودار ۱. میزان تأثیر عوامل پنج‌گانه در وقوع و رشد فساد اداری از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان

میزان تأثیر هر یک از روش‌های ده‌گانه در کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور در نمودار ۲ نمایش داده شده است. همان‌گونه که در این نمودار مشاهده می‌شود، افزایش حقوق کارکنان سازمان‌های ورزشی بیشترین تأثیر و تشدید و افزایش مجازات‌ها کمترین تأثیر را در کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور دارد.

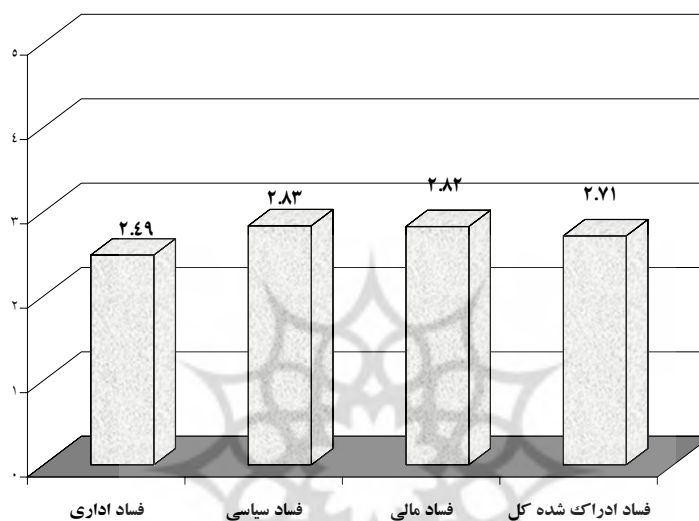
نمودار ۲. نقش هر یک از روش‌های ده‌گانه در کنترل فساد اداری از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان

میزان فساد ادراک شده و هر یک از ابعاد آن در سازمان‌های ورزشی ایران، از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه در جدول ۱ نمایش داده شده است. نتایج مندرج در این جدول نشان می‌دهد ورزشکاران نخبه، در مقایسه با کارکنان فدراسیون‌ها و سازمان تربیت بدنی، میزان فساد ادراک شده را بیشتر ارزیابی نموده‌اند.

جدول ۱. میزان فساد ادراک شده و هر یک از ابعاد آن در سازمان‌های ورزشی ایران از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه

ورزشکاران نخبه		فدراسیون‌های ورزشی		سازمان تربیت بدنی		فساد ادراک شده و ابعاد آن
انحراف معیار	میانگین از ۵	انحراف معیار	میانگین از ۵	انحراف معیار	میانگین از ۵	
۱/۱۳	۲/۴۸	۱/۱۹	۲/۳۶	۱/۳۵	۲/۶۲	فساد اداری
۱/۱۷	۲/۹۱	۱/۰۳	۳/۰۲	۱/۵۴	۲/۵۷	فساد سیاسی
۱/۰۹	۳/۰۷	۴/۷۷	۳/۲۱	۱/۴۰	۲/۱۹	فساد مالی
۰/۶۵	۲/۸۲	۱/۶۴	۲/۸۶	۰/۷۵	۲/۴۶	فساد ادراک شده کل

در نمودار ۳ میزان فساد ادراک شده و هر یک از مؤلفه‌های آن از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان نمایش داده شده است. میزان فساد ادراک شده کل در سازمان‌های ورزشی کشور از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان برابر با ۲/۷۱ می‌باشد. میزان فساد مالی برابر با ۲/۸۲، فساد سیاسی ۲/۸۳ و فساد اداری ۲/۴۹ است.

نمودار ۳. میزان فساد ادراک شده و هر یک از مؤلفه‌های آن از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان

ب- آزمون فرضیه‌های پژوهش

بخش اول آزمون فرضیه‌های این پژوهش، به آزمون نقش هر یک از عوامل پنج‌گانه در وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران، با استفاده از آزمون دوجمله‌ای اختصاص دارد. همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، ویژگی‌های فرهنگی جامعه، وضعیت اقتصادی کارکنان، ویژگی‌های سازمانی و کمیت و کیفیت قوانین در وقوع و رشد فساد اداری در سازمانی ورزشی ایران نقش دارند و ویژگی‌های فردی کارکنان نقش معنی‌داری ندارد.

جدول ۲. آزمون نقش هر یک از عوامل پنج‌گانه در وقوع و رشد فساد اداری در سازمانی ورزشی ایران

متغیر مورد بررسی	سطح معنی‌داری P-value	میزان خطا (α)	احتمال آزمون	احتمال مشاهده شده	نتیجه‌گیری
ویژگی‌های فرهنگی جامعه	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۸	رد فرضیه صفر
وضعیت اقتصادی کارکنان	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۹	رد فرضیه صفر
ویژگی‌های سازمانی	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۸	رد فرضیه صفر
کمیت و کیفیت قوانین	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۷	رد فرضیه صفر
ویژگی‌های فردی کارکنان	۰/۱۴۰	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۴	تأیید فرضیه صفر

در بخش دوم آزمون فرضیه‌ها، نقش هر یک از روش‌های ده‌گانه کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران، با استفاده از آزمون دوجمله‌ای بررسی شد. همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری برای هر یک از روش‌های ده‌گانه کمتر از میزان خطاست و می‌توان نتیجه‌گیری کرد که تمامی عوامل ده‌گانه در کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور نقش دارند.

جدول ۳. آزمون نقش هر یک از روش‌های ده‌گانه در کنترل فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران

متغیر مورد بررسی	سطح معنی‌داری P-value	میزان خطا (α)	احتمال آزمون	احتمال مشاهده شده	نتیجه‌گیری
آموزش کارکنان درباره فساد اداری	۰/۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
آشنایی ارباب رجوع با قوانین و مقررات	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
ایجاد نهادی مستقل برای مبارزه با فساد اداری در سازمان	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
تشدید و افزایش مجازات‌ها	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
خصوصی‌سازی (کاهش تصدی‌گری در سازمان)	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
سیاست‌زدایی از نظام اداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۶	رد فرضیه صفر
افزایش حقوق کارکنان سازمان	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۸	رد فرضیه صفر
برقراری نظام‌های کنترل مالی کارآمد	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۷	رد فرضیه صفر
تدوین قوانین و مقررات کارآمد	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۷	رد فرضیه صفر
جلوگیری از فساد استخدامی	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۷	رد فرضیه صفر
مجموع شیوه‌های ده‌گانه کنترل	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱	۰/۶۰	۰/۷	رد فرضیه صفر

در بخش سوم فرضیه‌های آماری، تأثیر هر یک از عوامل پنج‌گانه در وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه، با استفاده از آزمون کروسکال والیس مقایسه شد. همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، بین میزان تأثیر ویژگی‌های فرهنگی جامعه و ویژگی‌های فردی کارکنان در سه نمونه مورد بررسی (سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه) تفاوت وجود دارد. از سویی دیگر، بین میزان تأثیر وضعیت اقتصادی کارکنان، ویژگی‌های سازمانی و کمیت و کیفیت قوانین در سه نمونه مورد بررسی تفاوتی وجود ندارد.

جدول ۴. آزمون نقش هر یک از عوامل پنج‌گانه در وقوع و رشد فساد اداری

در سازمان‌های ورزشی کشور

رتبه	میانگین رتبه	میانگین	تعداد	نمونه مورد بررسی	عوامل پنج‌گانه مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری
۳	۱۹۳/۷۱	۷۰	۱۹۵	سازمان تربیت بدنی	ویژگی‌های فرهنگی جامعه
۱	۳۲۸/۲۹	۸۴	۱۸۶	فدراسیون‌های ورزشی	
۲	۲۶۵/۳۳	۷۷/۴	۱۴۰	ورزشکاران نخبه	
			۵۲۱	جمع	
برابر	۲۶۹/۹۸	۸۴/۲	۱۹۵	سازمان تربیت بدنی	وضعیت اقتصادی کارکنان
	۲۵۴/۵۶	۸۳/۲۴	۱۸۶	فدراسیون‌های ورزشی	
	۲۵۷/۰۵	۸۳/۶	۱۴۰	ورزشکاران نخبه	
			۵۲۱	جمع	
برابر	۲۴۹/۰۹	۷۴/۴	۱۹۵	سازمان تربیت بدنی	ویژگی‌های سازمانی
	۲۷۵/۸۷	۷۷/۴	۱۸۶	فدراسیون‌های ورزشی	
	۲۵۷/۸۴	۷۵/۴	۱۴۰	ورزشکاران نخبه	
			۵۲۱	جمع	
برابر	۲۴۷/۲۷	۸۶/۶	۱۹۵	سازمان تربیت بدنی	کمیت و کیفیت قوانین
	۲۷۴/۷۷	۷۱/۲	۱۸۶	فدراسیون‌های ورزشی	
	۲۶۱/۸۳	۷۰	۱۴۰	ورزشکاران نخبه	
			۵۲۱	جمع	
۳	۲۲۶/۵۷	۷۵/۶	۱۹۵	سازمان تربیت بدنی	ویژگی‌های فردی کارکنان
۱	۳۰۵/۱۸	۶۷/۸	۱۸۶	فدراسیون‌های ورزشی	
۲	۲۵۰/۲۶	۶۰/۶	۱۴۰	ورزشکاران نخبه	
			۵۲۱	جمع	

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش، با توجه به اهداف تحقیق، نقش پنج متغیر وضعیت اقتصادی کارکنان، ویژگی‌های فرهنگی جامعه، ویژگی‌های سازمانی، مقررات و قوانین و ویژگی‌های فردی در وقوع و رشد فساد اداری و همچنین نقش روش‌های کنترل در کاهش فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه و نیز میزان فساد ادراک شده و هر یک از ابعاد آن بررسی شده است.

نتایج این پژوهش نشان داد از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، وضعیت اقتصادی کارکنان در وقوع و رشد فساد اداری بیشترین نقش را دارد، به عبارت دیگر، هر چه وضعیت اقتصادی کارکنان سازمان‌های ورزشی نامطلوب‌تر باشد، احتمال بروز فساد اداری در آنها افزایش می‌یابد. بدین ترتیب وضعیت اقتصادی کارکنان سازمان‌های ورزشی کشور باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا کارکنان در صورتی می‌توانند وقت و نیروی خود را صرف خدمت به سازمان‌های خود نمایند که در مقابل، این سازمان‌ها هم نیازهای آنان را در مورد هزینه‌های زندگی تأمین نماید.

کواه^۱ (۲۰۰۱) در مقاله خود عدم تناسب میان رشد تورم و افزایش حقوق را از مهم‌ترین علل افزایش سطح فساد در سازمان‌ها می‌داند (۱۳). همچنین می‌توان به تحقیقاتی که توسط ریچکهم و ودر^۲ (۱۹۹۷) انجام شده اشاره کرد که بین وضعیت اقتصادی و احتمال وقوع فساد رابطه معنی‌داری یافتند ($p < 0/01$, $r = 0/70$). درهر و همکاران^۳ (۲۰۰۷) نیز بر اهمیت عوامل اقتصادی در وقوع و رشد فساد در سازمان‌های دولتی تأکید دارند (۱۵). تحقیقاتی که در داخل کشور انجام گرفته نیز همسو با این یافته تحقیق است (۱۶). این تحقیقات عبارت‌اند از: فرخ سرشت (۱۳۸۳)، خداداد حسینی و فرهادی نژاد (۱۳۸۰)، رفیع‌پور (۱۳۸۶). تمام این تحقیقات بر اهمیت عوامل اقتصادی در وقوع فساد اداری در سازمان‌های دولتی کشورمان اشاره کرده‌اند.

نتایج پژوهش نشان داد ویژگی‌های سازمانی در وقوع و رشد فساد اداری از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه نقش دارند ($p < 0/01$). در تبیین این موضوع باید گفت که نبود مواردی از قبیل سازوکارهای کنترل مناسب در سازمان‌های ورزشی، نظام پاداش کارآمد، امنیت شغلی برای کارکنان و همچنین وجود شبکه‌های غیررسمی، از ویژگی‌هایی هستند که می‌توانند سازمان تربیت بدنی، فدراسیون‌های ورزشی و سایر سازمان‌های ورزشی را در معرض خطر فساد اداری قرار دهند.

1. Quah, J. S.

2. Rijckeghem, V., & Weder, B.

3. Dreher A., & Kotsogiannis C., & McCorriston S

نتایج نشان داد ویژگی‌های فردی کارکنان در وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی نقش معنی‌داری ندارد. هرچند با توجه به احتمال آزمون دوجمله‌ای این فرضیه تأیید نشد، باید توجه داشت که رد این فرضیه، مبنی بر بی‌تأثیر-به معنی صفر- بودن ویژگی‌های فردی کارکنان در وقوع فساد اداری نیست، بلکه می‌توان آن را چنین تفسیر نمود که قدرت تأثیرگذاری این عامل کمتر از هنجار تعیین شده برای پذیرش یا رد این فرضیه است و می‌توان عوامل دیگر را بر آن مقدم دانست.

از دیگر یافته‌های این پژوهش، معنی‌دار بودن نقش ویژگی‌های فرهنگی در وقوع و رشد فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران است. وجود بوروکراسی‌ای بی‌کیفیت و غیرایده‌آل در سازمان‌ها -از جمله سازمان‌های ورزشی کشور- می‌تواند نقش عوامل فرهنگی و عرفی جامعه را در سازمان افزایش دهد و آن سازمان را برای وقوع فساد از چنین منابعی مستعدتر نماید (۱۷). در مورد کمیت و کیفیت قوانین و مقررات نیز به عنوان عاملی فسادزا می‌توان گفت با توجه به اینکه میزان سطح معنی‌داری، کمتر از میزان خطا (۰/۰۱) است، این فرضیه تأیید می‌شود. در تفسیر این یافته می‌توان بیان کرد که عواملی مانند ضعف کیفی، بالا بودن کمیت و پیچیدگی قوانین و مقررات سازمان و همچنین ناآشنا بودن ارباب رجوع با این قوانین، شرح شغل‌ها و وظایف کارمندان سازمان‌های ورزشی از عوامل مهم افزایش احتمال فساد اداری در سازمان می‌باشند. قابل ذکر است که کمیت و کیفیت قوانین و مقررات در بسیاری از مطالعات از جمله مسون و همکاران (۲۰۰۶) و ماینیگ (۲۰۰۵) که در سازمان‌های ورزشی انجام شده، مهم‌ترین عامل فسادزا در این سازمان‌ها ذکر شده است. علاوه بر مطالعات فوق، نتایج تحقیقات تانزی^۱ (۱۹۹۸)، هوانگ^۲ (۱۹۹۶)، فرخ سرشت (۱۳۸۳) و خداداد حسینی و فرهادی نژاد (۱۳۸۰) با نتایج این یافته تحقیق همسو است.

از دیگر نتایج این پژوهش، معنی‌دار بودن نقش تمامی شیوه‌های ده‌گانه کنترل، در کاهش فساد اداری در سازمان‌های ورزشی ایران نقش دارند. به دلیل پیچیدگی فساد اداری، مبارزه با آن باید به صورت مستمر و در دراز مدت صورت گیرد و استفاده از یک استراتژی که محدود به چند عامل است نمی‌تواند گره‌گشا باشد. البته نباید از یاد برد که تغییر در بعضی از عوامل، نسبت به عوامل دیگری که در وقوع فساد مؤثرند بسیار آسان‌تر است که می‌توان به آنها اولویت داد. مطالعات انجام‌شده توسط مک‌کلوی و مورمان^۳ (۲۰۰۷)، مسون و همکاران (۲۰۰۶)، ماینیگ

1. Tanzi, V.

2. Hwang, K.

3. McKelvey, S., & Moorman, A.

(۲۰۰۵) به نقش برخی از روش‌های کنترل فساد در ورزش از جمله برقراری نظام‌های مالی کارآمد و تدوین مقررات و قوانین جدید اشاره می‌کنند. همچنین در بخش غیرورزشی هوانگ (۱۹۹۶)، تانزی (۱۹۹۸)، فرخ‌سرشت (۱۳۸۳)، خدادادحسینی و فرهادی‌نژاد (۱۳۸۰) و رفیع‌پور (۱۳۸۴) بر تأثیر تمام یا بخشی از روش‌های کنترل یاد شده در کاهش فساد اداری در سازمان‌های دولتی تأکید دارند.

همان‌گونه که بیان شد، از بین عوامل مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری، وضعیت اقتصادی کارکنان بیشترین نقش را دارد. نکته قابل توجه این است که از بین روش‌های کنترل نیز افزایش حقوق کارکنان سازمان‌های ورزشی، به‌عنوان یکی از روش‌های کنترل، اولین رتبه را به خود اختصاص داده؛ بنابراین کاملاً منطقی به نظر می‌رسد که بهترین راه پیشگیری از وقوع فساد اداری در سازمان‌های ورزشی کشور می‌تواند توجه بیشتر به حقوق و مزایای کارکنان این سازمان‌ها باشد. باید توجه داشت که در کشورهایی که از نظر اقتصادی رشد یافته نیستند، حقوق برای کارمندان دولت و اقشار ضعیف و متوسط مهم‌تر از قشر مرفه و سرمایه‌دار است؛ زیرا در این کشورها، عدم تناسب رشد تورم با حقوق کارکنان دولت عرصه را بر افراد، تنگ و احتمال بروز فساد را از سوی آنها برای جبران شکاف طبقاتی افزایش می‌دهد (۲۰). مدیران سازمان‌های ورزشی کشور باید توجه داشته باشند که جبران خدمات مناسب کارکنان از عوامل مهم کاهش فساد در اداره‌های دولتی و وابسته به دولت می‌باشد، کما اینکه اگر فاصله بین دستمزدهای بخش خصوصی و دولتی کم باشد، می‌تواند تا حد زیادی از وقوع فساد در سازمان‌های دولتی جلوگیری کند. این یافته با نتایج مطالعات ریچکهم و ودر (۱۹۹۷) هم‌خوانی دارد. آنها ارتباط بین سطح درآمد و احتمال فساد را به‌صورت تجربی بررسی کردند و ارتباط معنی‌داری بین آن‌ها یافتند ($r=0/70$, $p<0/01$). همچنین نادیم و ساهای^۱ (۱۹۹۶) در پژوهشی ارتباط بین حقوق کارکنان بخش دولتی و احتمال وقوع فساد را بررسی کردند. نتایج تحقیقات آنها نشان داد افزایش حقوق کارکنان دولت، به سهم خود می‌تواند تأثیر چشم‌گیری در میزان کاهش فساد، به‌ویژه در سازمان‌های دولتی داشته باشد. نتایج تحقیقات انجام شده در داخل کشور از جمله: فرخ‌سرشت (۱۳۸۳)، خداداد حسینی و فرهادی نژاد (۱۳۸۰) و رفیع‌پور (۱۳۸۴) که سطح درآمد را مؤثرترین عامل فساد کارمندان دولت می‌دانند، با نتایج این پژوهش هم‌خوانی دارد.

میزان فساد ادراک شده کل در سازمان‌های ورزشی کشور، از دیدگاه مجموع پاسخ‌دهندگان برابر با ۲/۷۱ می‌باشد. این میزان قابل توجه است و نشان می‌دهد برای کاهش آن باید تدابیر

1. Adeem, H. & Sahay, R.

لازم اتخاذ شود. علاوه بر این، میزان هر یک از مؤلفه‌های فساد ادراک شده (فساد سیاسی ۲/۸۳، فساد مالی ۲/۸۲ و فساد اداری ۲/۴۹) نیز نشان از وضعیتی نامطلوب دارد. در نهایت، نتایج این تحقیق از طرفی موجب شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع و رشد فساد اداری و میزان تأثیر هر یک از آنها در سازمان‌های ورزشی ایران شد و از طرف دیگر، میزان اهمیت هر یک از روش‌های کنترل فساد اداری را از دیدگاه کارکنان سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، فدراسیون‌های ورزشی و ورزشکاران نخبه ارزیابی کرد. یافته‌های تحقیق حاضر می‌تواند به مدیران و سیاست‌گذاران سازمان‌های ورزشی کشور یاری رساند تا برای کنترل و جلوگیری از وقوع و رشد فساد اداری تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کنند و بتوانند سازمان‌هایی مملو از سلامت اداری در راستای اعتلای ورزش کشور ایجاد کنند.

منابع:

۱. الوانی، سید مهدی، (۱۳۷۶). ارائه یک الگوی نظری برای فساد اداری. اقتصاد و مدیریت، ۴: ۳۵.
۲. رفیع پور، فرامرزی، (۱۳۸۶). سرطان اجتماعی، فساد. تهران: شرکت سهامی انتشار.
3. Powell, T. C. (1992). Organizational alignment as a competitive advantage. *Strategic Management J*, 13: 119–134.
۴. حاجی زاده میمنندی، مسعود، (۱۳۸۱). عوامل مؤثر بر سلامت نظام اداری در ایران. تهران، مجموعه مقالات همایش نظام اداری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱- ۲۴.
5. Maennig, W. (2005). Corruption in International Sports and Sport Management: Forms, Tendencies, Extent and Countermeasures. *European Sport Management Quarterly*, 5(2): 187- 205.
6. Everett, J., Neu, D., Rahaman, A. S. (2007). Accounting and the global Wight against corruption. *Accounting, Organizations and Society*, 32: 513–542.
7. Maennig, W. (2002). On the economics of doping and corruption in international sports. *Journal of Sports Economics*, 4: 61-89.
۸. محمودی، مهدی، (۱۳۸۴). رابطه فرهنگ سازمانی و فساد اداری. تدبیر، ۱۶۰: ۳۷-۴۵.
9. Mason, D. S. Thibault, B. Misener, L. (2006). An Agency Theory Perspective on Corruption in Sport: The Case of the International Olympic Committee. *Journal of Sport Management*, 20: 52-73.

10. Baldson, E. Fong, L., Thayer, M. (2007). Corruption in College Basketball? Evidence of Tanking in Postseason Conference Tournaments. *Journal of Sports Economics*, 8 (1): 19-38
11. Numerato, D. (2009). The Media and Sports Corruption: An Outline of Sociological Understanding. *International Journal of Sport Communication*, 2: 261-273
۱۲. خداداد حسینی، سید حمید، فرهادی نژاد، محسن، (۱۳۸۰). بررسی فساد اداری و روش‌های کنترل آن. *مدرس* ۵ (۱): ۳۸-۵۳.
13. Quah, J. S. T. (2001). Combat corruption in Singapore: What can be learned? *Journal of Contingency and Crisis of Management*. 9(1).
14. Rijckeghem, V., Weder, B. (1997). Corruption and the Rate of Temptation: Do Low Wages in the Civil Service Cause Corruption? IMF Working: 97-103 (Washington: International Monetary Fund).
15. Dreher A., Kotsogiannis C., McCorriston S. (2007). Corruption around the world: Evidence from a structural model. *Journal of Comparative Economics*. 35: 443-466
۱۶. فرخ سرشت، بهزاد، (۱۳۸۳). بررسی عوامل مؤثر در بروز فساد اداری به منظور ارائه الگویی جهت کاهش نقش آن در جلوگیری از توسعه جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه علمی-پژوهشی دانش مدیریت*، ۶۰: ۶۵-۸۴.
17. Tanzi, V. (1998). Corruption around the world: Causes, consequences, scope, and cures. *IMF Staff Papers*, 45: 559-564.
18. Hwang, K. (1996). Administrative corruption in the republic of Korea. University of southern californium, doctor of philosophy thesis. Faculty of public administrative.
19. McKelvey, S., Moorman, A. (2007). Bush-Whacked: A Legal Analysis of the Unauthorized Use of Sport Organizations' Intellectual Property in Political Campaign Advertising. *Journal of Sport Management*, 21: 79-82.
20. Liiv, M. L. (2004). The causes of Administrative corruption. Hypotheses central and eastern Europe. University of Tartu, department of public administration, requirements for the master's degree of public administration.
21. Nadeem, H., Sahay, R. (1996). Do Government Wages Cuts Close Budget Deficits? Costs of Corruption. *Staff Papers, International Monetary Fund*, 43 (December): 754-758.